

23 LIIKETTÄ TILASSA

Mantelipuistossa, mikä tunnetaan paremmin Kirkkarinpuistona, sijaitsee kuvanveistäjä Antero Ruotsalaisen suunnittelema suihku-lähdeveistos. Veistos on valettu betonista 1974.

24 VETERAANITALO

Hyvinkään Veteraanitalosäätiön ylläpitämässä 1990-luvulla rakennetussa talossa on tarjolla asuntoja, päiväkeskustoimintaa, kuntoutusta ja ateriapalveluja. Palvelujen erityiskohde ovat sotiemme veteraanit.

25 ELOKUVATEATTERI ARENA JA RINTEEN TALO

Hyvinkääläinen monialaliikemies Kalle Saukkonen avasi Elävien Kuvien Teatterin eli myöhemmin Arenan vuonna 1914. Rakennuksen suunnitteli rakennusmestari K.O. Kirkkari Amerikasta tuomiensa rakennusinnovaatioiden mukaan. Elokuvateatteri ei ole hirsirakennus, vaan lautarakenteinen. Jalmari Ruokokosken tekemät maalaukset ovat nykyisin konservoituina sijoitettu kaupungintalon koushuoneisiin. Arenan vieressä sijaitsee 1920-luvulla rakennettu Rinteen talo. Talo on nimetty kelloseppä Rinteen mukaan, joka osti talon 1940. Talon pihalla sijaitsee Heikki Siikosen suunnittelema piharakennus ja se on valmistunut 1940. Nykyisin sekä Arena että Rinteen talo ovat yksityisessä omistuksessa.

26 SOTALAIVA

Talon hirret tuotiin Terijoelta vuonna 1924. Siihen aikaan valtio myi Terijoella autoiksi jääneitä, venäläisten omistuksessa ennen vallankumousta (1917) olleita huviloita. Taloja purettiin ja siirrettiin junalla erityisesti radanvarsi paikkakunnille. Taidemaalari Yrjö Saarinen (1899-1958) asui Sotalaivassa 1937-1948 huoneen ja keittiön asunnossa. Sotalaivan ympäristöstä hän on maalannut lukuisia teoksia. Rakennuksen seinässä olevan Yrjö Saarisen muistolaatan on suunnitellut taiteilija Tellervo Kähönen 1999.

27 PURO

Terho Sakin tekemä pronssinen suihkukaivoteos vuodelta 1979 tunnetaan myös nimellä Saukonpesä. Liikemies Kalle Saukkosen koti sijaitsi Siltakadulla melkein vastapäätä elokuvateatteri Arenaa. Veistoksen on lahjoittanut kaupungille Rentto Oy.

28 VINETTOYMPYRÄ JA HELENE SCHJERFBECKIN KOTITALO

Oudon nimensä ympyrä on saanut siitä, että Oy Alkoholiliike Ab rakennutti paikalle ajalle tyypillistä viinakauppa-arkkitehtuuria edustavan kaksikerroksisen viinakaupan 1954. Alko siirtyi muualle 1987 ja nykyisin rakennuksessa toimii Onnensilta -järjestökeskus. Ympyrän toisella puolella nykyisen Kalevan tornin kohdalla olleessa talossa asui taidemaalari Helene Schjerfbeck yhdessä äitinsä kanssa vuosina 1902-1923. Heillä oli käytössään huone ja keittiö. Kerrostalon sisäänkäynnin seinällä olevan Helene Schjerfbeckin muistolaatan on suunnitellut kuvanveistäjä Terho Sakki.

29 NUORISOTALO SILTA, SILTAKATU 9

Rakennus on hyvinkääläisen rakennusmestarin Heikki Siikosen suunnittelema. Se valmistui 1926 ja tunnettiin nimellä Uusi hotelli. Tyylliltään talo edustaa pohjoismaista klassismia. Osuusliike Teho osti talon 1943 ja sen yläkerrassa oli 1. luokan ravintola Teho ja alakerrassa kansankuppila. Ravintola toimi vielä 1970-luvulla Silta-nimisenä. Kaupunki osti talon 1976 ja se muutettiin nuorisotilaksi.

30 RENTTO

Suutari August Väisänen perusti 1920 liikkeen vastapäätä nykyistä Renttoa, jossa suutarin töiden lisäksi valmistettiin myös kenkiä. Liike laajeni vähitellen kenkätehtaaksi ja Heikki Siikosen suunnitelmien mukaan valmistui uusi nelikerroksinen kenkätehdas. Vuonna 1938 Väisänen myi tehtaan Kalle ja Onni Rentolle. He laajensivat tehdasta useampaan otteeseen (1943, 1959, 1968 ja 1977) sen nykyiseen asuun. Vuonna 1990 kenkätuotanto loppui ja rakennus korjattiin toimistokäyttöön 2001.

31 HYVINKÄÄN RAUTATIEASEMA

Helsingin-Hämeenlinnan välisen rataosuuden asemien pääsuunnittelija oli lääninarkkitehti Carl Albert Edelfelt. Hyvinkään aseman keskiosa valmistui Edelfeltin piirustusten mukaan vuonna 1865. Renaissance-tyyliset päätyrakennukset valmistuvat vuonna 1891 Bruno Granholmin suunnitelmien mukaan. Asemaravintola on vanhin yhä toiminnassa oleva. Asemanpuisto on yksi maamme vanhimpia ja se on perustettu 1870-luvulla. Puistossa on vuonna 1918 kansalaissodassa kaatuneiden saksalaisten muistomerkki. Se pystytettiin 1921 ja kivi on valmistettu hyvinkääläisessä Väänänen kivi-veistämössä. Puistossa sijaitsee myös "Leivättömän mökin raunio", jonka kerrotaan olevan asemanseudun ensimmäisen asukkaan, Heta-Leenan mökin jäännökset.

Toteutus ja kuvat: Hyvinkään kaupunki 2018
www.hyvinkaa.fi/teemakartat

32 VANHA POSTITALO

Rautatieasemille perustettiin myös postikonttorit. Rautatiehallitus rakensi joulukuussa 1907/1908 valmistuneen Jugend-tyylisen postitalon aseman viereen ja luovutti sen postin käyttöön. Taloa on laajennettu kaksi kertaa viimeksi 1928. Nykyään rakennuksessa toimii Taito Uusimaa ry:n Hyvinkään käsityökeskus.

33 HYVINKÄÄN MUSIIKKIOPISTO

Arkkitehti Väinö Vähäkallio suunnitteli tämän hienon funktionalistisen rakennuksen alun perin Kansallis-Osake-Pankin toimitaloksi 1936. Nykyään tiloissa toimii Hyvinkään musiikkiopisto.

34 TAVARAMAKASIINI

Vanha tavaramakasiini on rakennettu 1800-luvun lopussa. Tavaramakasiini on edelleen käytössä.

35 SUOMEN RAUTATIEMUSEO

Suomen Rautatiemuseo on valtakunnallinen rautatieliikenteen erikoismuseo. Yli sata vuotta vanha museo sijaitsee aidossa rautatiemiljöössä entisen Hango-Hyvinkää yksityisen rautatien asema- ja varikkoalueella. Asemarakennus, veturitalli sekä henkilökunnan asuinrakennus ovat 1870-luvulta. Asemarakennuksen suunnitteli Ossian Bergbom. Museossa on esillä laaja valikoima kunnostettuja vetureita ja vaunuja loistokkaasta Venäjän keisarin junasta arkiseen tavaravaunuun. Kevyen liikenteen väylää asemalta Suomen Rautatiemuseolle kutsutaan Ratapromenadiksi. Väylä noudattelee Helsinki-Hämeenlinna maantien vanhaa linjaa.

36 EINOLAN TALO

Einolan talo on entinen kestiekievarirakennus vanhan Helsinki-Hämeenlinna-tien varressa. Talo on rakennettu 1800-luvun lopulla. Rakennus oli 1980-90 -luvulla kaupungin näyttelytilana. Nykyisin siinä toimii päiväkotit.

37 RUOTSALAINEN KOULU

Svenska gården eli Ruotsalainen koulu aloitti toimintansa Hyvinkäällä vuonna 1894. Tontilla sijaitseva sininen puurakennus on rakennettu jo 1800-luvulla.

38 LAUREA

Kaupunginarkkitehti Eila Karailan suunnittelema entinen kauppaoppilaitos valmistui vuonna 1965. Pääsisäänkäynnin yhteydessä

olevan vapaamuotoisen Korkokuva-pronssireliefin on suunnitellut Terho Sakki (1930-1997).

39 SISARUKSET

Pronssiveistoksen on tehnyt Anneli Sipiläinen vuonna 1972.

40 HYVINKÄÄN YHTEISKOULU JA TAIDETALO

Arkkitehti Antero Pernajan suunnittelema nykyinen koulurakennus valmistui vuosina 1956-58. Yhteiskoulu oli aloittanut toimintansa 1918. Koulua varten rakennettiin 1920-luvulla Uudenmaankadun vastakkaiselle puolelle hieno lisärakennus arkkitehti L. E. Hansténin piirustusten mukaan. 1960-luvun lopusta rakennus on tunnettu Taidetalona. Nykyisin siinä toimii Hyrian (ent. Hyvinkään) taidekoulu.

41 VANHA KIRKKO

Vaatomaton rukoushuone valmistui 1896. Sen suunnitteli Nurmi-järven kirkkoherran poika arkkitehti Yrjö Sadenius (Sadeniemi). Rakennusta laajennettiin 1916 Elias Paajasen ja 1923 Heikki Siikosen piirustusten mukaan. Tornillinen, punaiseksi maalattu kirkko edustaa tyylliltään perinteistä suomalaista puukirkkoarkkitehtuuria. Rukoushuone vihittiin kirkoksi 1978.

42 HÄMEENSILTA

Hämeenkadun ylikulkusilta on rakennettu 1957. Sitä ennen paikalla on 1922 rakennettu puusilta. Silta on saneerattu 2003, jolloin sillalle toteutettiin molemmin puolille kevyen liikenteen väylät.

43 OSUUSLIKE AHJO

Vanha Ahjon osuusliike jäi sivuun uudelta valtavyylältä eli Hämeenkadulta. Uuden rakennuksen Ahjolle piirsi Kulutusosuuskuntien keskusliikkeen (KK) suunnitteluosastolla arkkitehti Georg Jägerroos. Komea pyöreäkulmainen Ahjon rakennus on ollut vuodesta 1936 lähtien Hyvinkään maamerkki junalla kulkeville. Funktionalistinen rakennus on yhä tunnistettavissa, vaikka siihen on tehty useita lisäyksiä kuten paviljonki katolle 1955 ja lisäosa Hämeenkadun varteen ja uusi lisä Sillankorvankadun suuntaisesti 2000-luvulla.

Reitin pituus noin 8 km

1 JUSSINTORI

Jussintorin liikekiinteistön suunnittelivat arkkitehdit Ilmo ja Raimo S.O. Valjakka. Rakennus valmistui 1981. Jussintorin liikekiinteistön paikalla sijaitsi VR:n keskuspuutarha 1874-1962. Puutarhasta on yhä edelleen jäljellä omenapuukuja rakennuksen itäpuolella. Jussintorin kiinteistön edessä on Pirkko Nukarin pronssiveistos ”Sunnuntaisirkus” vuodelta 1977.

2 TAIDEMUSEO

Vuoden 1982 alussa toimintansa aloittaneen taidemuseon sijoittamisessa Jussintorin toiseen kerrokseen oli ideana yhdistää ostoksilla käynti ja taide. Karin ja Carl Erik Sonckin lahjoittamat taidemaalari Yrjö Saarisen (1899–1958) maalaukset ja piirustukset muodostavat taidemuseon peruskokoelman. Lisäksi taidemuseolla on jatkuvasti karttuva kokoelma lähinnä hyvinkääläisiä ja sen ympäristön taiteilijoiden teoksia.

3 SAMPOTALO/HYVINKÄÄSALI

Tässäkin rakennuksessa kuten Jussintorilla haluttiin yhdistää toisiinsa kulttuuri ja liike-elämä. Rakennukselle on ominaista pyörityt kulmat ja materiaalien avulla eroteltu toiminta. Konserttisalin julkisivumateriaalina on käytetty kiillotettua harmaata kiveä, muuten rakennus on valkoista klinkkeriä. Hyvinkääsali on tunnettu hyvästä akustiikasta.

4 JUSSINMÄKI

Jussinmäen kallio kohoaa noin kymmenen metriä ympäristöönsä ylemmäksi. Sen laelta aukeaa näkymät kauppatorin ja Nestorin aukion suuntaan. Mäki on saanut nimensä alueen entisen asukkaan Jussi Forsströmin mukaan, joka jo 1900-luvun alkupuolella halusi ilahduttaa ympäristön lapsia jäädyttämällä rinteeseen liukumäen.

5 KAUPPAKESKUS WILLA

Hyvinkään keskustan suurhanke Kauppakeskus Willa avattiin kahdessa vaiheessa vuoden 2012 aikana, maaliskuussa ja lokakuussa.

6 KAUPUNGINTALO

Kauppakeskuksen tieltä Wanhalle villatehtaalle siirtynyt kaupungintalo valmistui villatehtaan viimeistelyrakennukseen vuonna 2011. Rakennuksen uusiokäytön suunnitteli arkkitehti Heli Javanainen. Kaupungintalon aulassa on kuvanveistäjä Kaarina Kaikkosen tekstiilitilateos ”Kohti uutta huomista” (2011). Kaupungintalon alakerroksen neljässä kokoushuoneessa on uudelleen sijoitettuna

ja konservoituna Jalmarin Ruokokosken (1886-1936) vuonna 1914 elokuvateatteri Arenaan Hyvinkäälle maalaamat seinämaalaukset.

7 VALVILLAN TEHDASMUSEO JA VILLA ARTTU

Valvillan tehdasmuseo esittelee Hyvinkään tekstiiliteollisuuden historiaa. Museo sijaitsee entisessä palokalustorakennuksessa keskellä puistomaista piha-aluetta. Vuonna 1900 valmistuneessa tehdaskiinteistössä sijaitsevat lasten kulttuurikeskus Villa Arttu ja Hyvinkään kaupunginmuseon toimisto ja arkistotila. Villa Arttu valmistui vuoden 2005 aikana villatehtaan entiseen miesten kankaiden kutomoon. Villa Artussa sijaitsevat Lasten ja nuorten taidekeskus, Hyvinkään lasten ja nuorten kuvataidekoulu ja Taito Uusimaa ry:n käsityö- ja muotoilukoulu Hyvinkään Helmi.

8 VILLATEHDAS

Insinööri Ossian Donner perusti pienen villakehräämön 1892. Nykyiselle paikalle valmistui ensimmäinen tehdasrakennus 1895–96. Vähitellen siitä kasvoi yksi Suomen suurimpia villatehtaita. Pariisin muotihuoneet käyttivät sen kankaita luomuksiinsa. Villatehtaan toiminta loppui 1991 ja kaupunki osti rakennukset. Villatehdas on ai- nutlaatuinen yritys-, kulttuuri- ja taidetoiminnan keskus Hyvinkään sydämessä.

9 VETERAANIKIVI

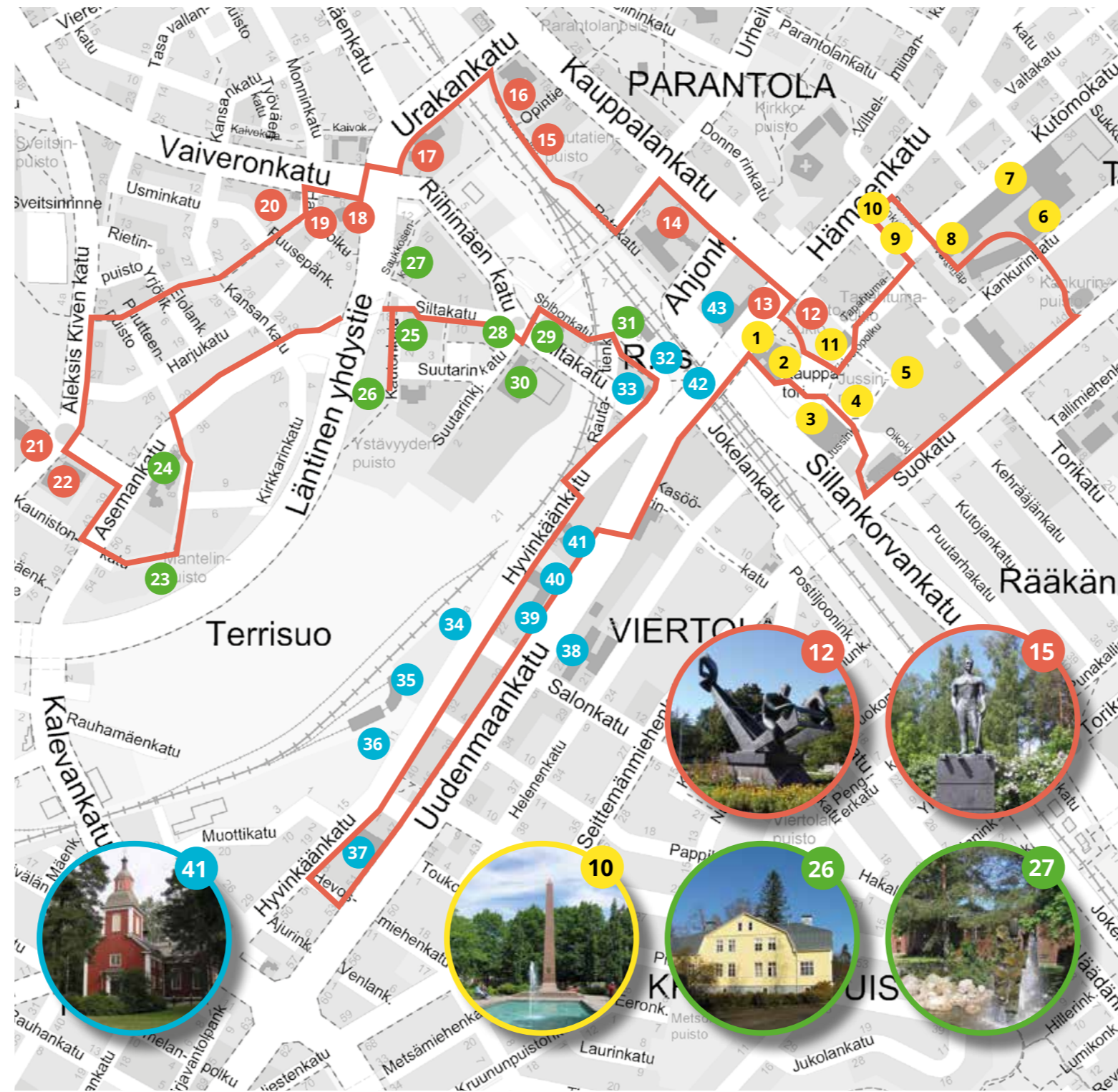
Veteraanikivi on muistokivi vuosina 1939-1945 sotaan lähteneille. Kiven on suunnitellut hyvinkääläinen kuvanveistäjä Terho Sakki (1932-1997). Itse kivi on hyvinkääläistä gabroa ja siihen kiinnitetty muistolaatta pronssia.

10 DONNERIN OBELISKI

Muistomerkki on pystytetty villateollisuuden ja sen perustajan Ossian Donnerin kunniaksi vuonna 1956. Itse obeliskin ja sitä ympäröivän vesialtaan suunnitteli arkkitehti Jarl Eklund ja obeliskiin kiinnitetyt pronssilaatat kuvanveistäjä Gerda Qvist.

11 KAUPUNGINKIRJASTO

Kaupungin hankittua omistukseensa VR:n puutarhan järjestettiin alueesta vuonna 1964 arkkitehtikilpailu uutta kaupungin hallinnollista keskustaa varten. Kilpailun voittivat Ilmo ja Raimo S.O. Valjakka. Heidän suunnitelmastaan valmistui ainoastaan kirjasto.

12 HITSAAJAT

Keskeisellä paikalla Kirjastoaukiolla sijaitseva teos kuvaa satamano- sturia hitsaavia miehiä. Pronssiveistoksen on tehnyt Mauno Oittinen 1959-1961 ja sen lahjoitti kaupungille Kone Oy 1963.

13 HELENE SCHJERFBECKIN MUISTOMERKKI OVI

Taidemaalari Helene Schjerfbeck (1862-1946) asui Hyvinkäällä ja vuosina 1902-25. Pronssiveistoksen idea perustuu Helene Schjerfbeckin vuonna 1888 Bretagnessa maalaamaan teokseen Ovi. Hyvinkään muistomerkki on ensimmäinen, joka Suomessa on pystytetty naistaiteilijan kunniaksi. Pronssisen muistomerkkin on tehnyt Tapio Junno 1998.

14 ASEMAN KOULU JA PUUKOULU

Puukoulu on rakennettu kahdessa erässä 1910 ja 1913 VR:n tyyppi- piirrosten mukaan. Rakennuksessa pidettiin Hyvinkään kunnan perustamiskokous vuonna 1917. Vieressä oleva uusi koulu on rakennettu 1954 ja sen on suunnitellut arkkitehti Aarno Pernaja. Koulu edustaa hyvää 1950-luvun kouluarkkitehtuuria, erityinen helmi on rakennukseen liittyvä hammashoitola mosaikkimaisine laattaseini- neen.

15 RADANRAKENTAJIEN MUISTOMERKKI

Kuvanveistäjä Waino Aaltosen myöhäistuotantoon kuuluva pronssiveistos sijaitsee Rautatiepuistossa. Nykyisin syrjäiseltä vaikuttavan sijaintipaikan valinta perustuu jo 1930-luvulla suunniteltuun rautatieaseman siirtoon pohjoisemmaksi ja mahdollisesti radan itäpuolelle. Vuonna 1957 pystytetyn veistoksen mallina toimi VR:n konepajalla työskennellyt levyseppä Aarno Seppälä. Hän oli myös tunnettu painija.

16 URAKANTALO, HYRIAN OPPILAITOS

Tyypillistä 1980-luvun julkista arkkitehtuurisuunnittelua edustava ns. Urakantalo on valmistunut 1991 ja sen on suunnitellut Simo Rautamäki.

17 VALTION VIRASTOTALO

Rakennuksessa sijaitsevat poliisi, kihlakunnanoikeus ja maistraatti. Rakennus valmistui 1987 ja sen suunnitteli Arkkitehtitoimisto Tuomas von Boehm. Osittain rakennuksen paikalla ja siitä radan- varteen on sijainnut ns. Koritsoinmäki, joka on saanut nimensä radan rakentamisen aikaan paikalla olleesta ojennuslaitoksesta (korrektionsanstalt). Vangit työskentelivät ratatöissä. Koritsoonin

mällä oleva punainen talo on todennäköisesti vanhin Hyvinkäällä säilynyt rakennus.

18 ENTINEN TEKNINEN VIRASTO

Rakennusarkkitehti Ragnar Wessman suunnitteli rakennuksen alun perin sairaalaksi, mutta siinä oli kauppalan toimitalo vuodesta 1949. Viereisen rakennuksen suunnitteli kaupunginarkkitehti Risto Sam- malkorpi alun perin kaupungin vuokrataloksi. Rakennuksissa on ollut myöhemmin sairaala ja kaupungin tekninen virasto.

19 VILLA TURIST, VAIVERONKATU 8

Vaiveronkatu oli vielä 1970-luvulla puuhuviloiden reunustama. Ai- kanaan se oli parantolan asukkaiden promenaadi heidän kävelles- sään Sveitsiin hengittämään raikasta vuoristoilmaa ja katselemaan näkötorista maisemia. Kadun puutalot purettiin muutamaa lukuun ottamatta 1980-luvulla ja tilalle rakennettiin kerrostaloja. Villa Turist on rakennettu 1900-luvun vaihteessa sekä kodiksi että liiketilaksi. Vuosikymmenien kuluessa rakennus on kokenut erilaisia muutok- sia. Vuodesta 1921 vuoteen 1949 siinä toimi sairaala. Nykyisin se on yksityisomistuksessa.

20 PROMENADIGALLERIA, ZYLINSKIN TALO

Todennäköisesti vuonna 1902 kauppias Palmgren rakennutti tä- män puutalon. Palmgrenin tytär meni naimisiin konemestari Zylins- kyn kanssa, joka piti talossa radioliikettä. Nykyisin talo on Hyvinkään Taiteilijaseuran toimintakeskus ja näyttelytila.

21 SVEITSIN LUKIO (ENT. SVEITSINRINTEEN YHTEISKOULU)

Maastoa taitavasti hyödyntävä ja aikansa modernismia edustava koulurakennus on sijoitettu terrassimaisesti rinteeseen. Koulun en- simmäisen vaiheen suunnitteli arkkitehti Jorma Järvi ja se valmistui 1961. Toisen vaiheen arkkitehtina oli Raimo S.O. Valjakka.

22 KAUNISTON PALVELUKESKUS

Kauniston palvelukeskus on rakennettu 1971 ja sen suunnitteli ark- kitehti Ilmo Valjakka. Palvelukeskuksen vuonna 2012 valmistuneen uudisosan suunnitteli tamperelainen arkkitehtitoimisto. Rakennuk- sen ulkoseinässä on Mauno Mattilan Mänty-metallireliefi.